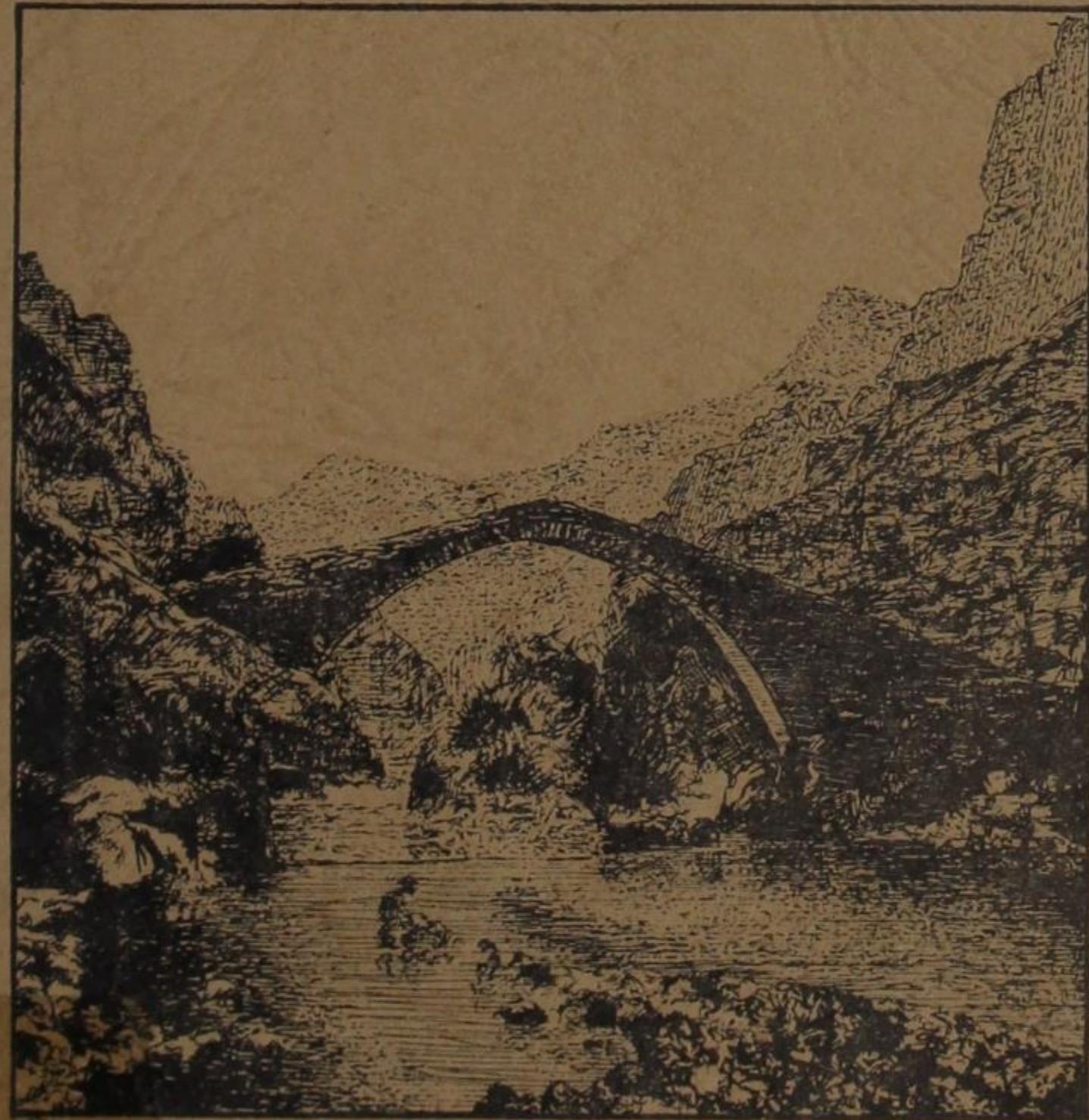

ΠΕΤΡΟΥ Ι. ΦΡΟΝΤΖΟΥ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 1980

Ζιώγας (Γιώργος) Φρόντζος

ΣΥΝΤΟΜΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεννήθηκε στήν Πυρσόγιαννη περί τό 1814. Τά γράμματα που ήξερε τά ἔμαθε στό Σχολεῖο τῆς Πυρσόγιαννης πού ἀρχισε νά λειτουργεῖ μέ ἐπαγγελματία Δάσκαλο ἀπό τό 1820. Εἶχε δρεξη γιά μάθηση και τόν βοήθησε πολύ σ' αὐτό ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του 'Ιερέας Παπαγιάννης Φρόντζος.

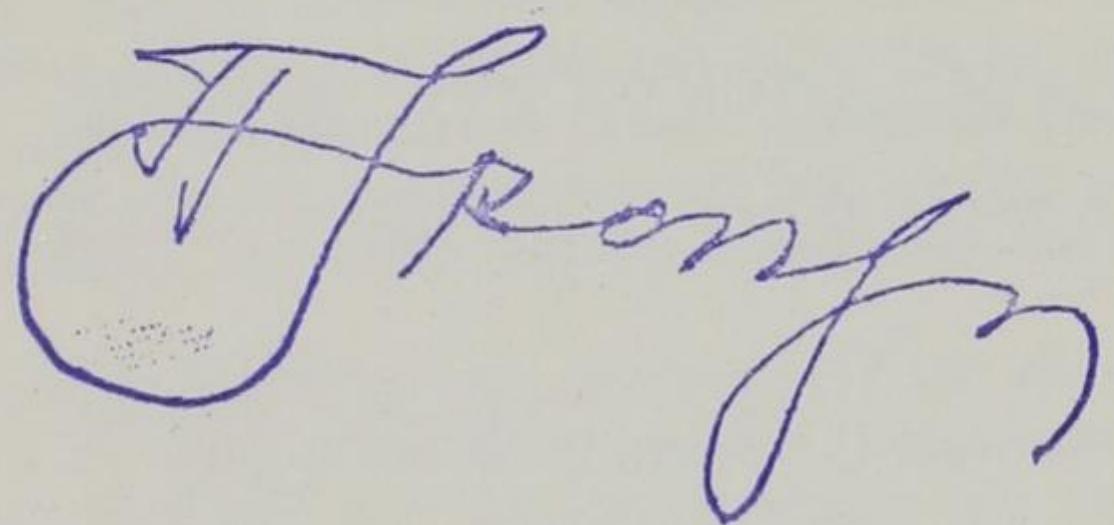
'Ανέλαβε και ἀποπεράτωσε πολλές οἰκοδομικές ἐργασίες.

Τό πρῶτο Γιοφῦρι πού ἔφτιαξε ἦταν στή Θέση Ντέρτι, στενό τοῦ Σαρανταπόρου μεταξύ Καστάνιανης και Στράτσανης στή Βόρεια εἴσοδο τοῦ Στενοῦ. Μετά ἔχτισε τό Γιοφῦρι τοῦ 'Αώου στήν Κόνιτσα και μετά τήν ἀποπεράτωσή του ἀνέλαβε και ἔχτισε τό γιοφῦρι τῆς Μπαλτούμας. Παντρεύτηκε δυό φορές. Ἡ πρώτη του γυναίκα ἡ Βασίλω, ἦταν ἀδελφή τοῦ 'Αποστόλου Σούρλα θεία τοῦ 'Ιατροῦ Ζήση Α. Σούρλα. Μετά τό θάνατό της παντρεύτηκε γιά δεύτερη φορά μέ τήν Κεράτσω (Κερασέα) πού ἦτο ἀπό τό Κάντσικο τῆς οἰκογενείας Ζιώγα. Παιδιά δέν ἀπέκτησε και πέθανε περί τό 1893.

Τό σκίτσο τοῦ Ζιώγα Φρόντζου είναι ἔργο μέ σινική μελάνη τοῦ Ζωγράφου Γιάννη Σίμ. Ἔργο τοῦ ίδιου είναι τό γεφύρι τῆς Κόνιτσας στό ξένωφυλλο.

Κάθε γνήσιο άντίτυπο έχει τήν ύπογραφή τοῦ
Συγγραφέα:

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Γεώργιος".

Αφιερώνεται στή μνήμη τοῦ πρωτομάστορα
Ζιώγα Φρόντζου

ΠΡΟΔΟΓΟΣ

Στά χρόνια τῆς βάρθαρης τουρκοκρατίας ἡ πατρίδα μας προσπάθησε ὅσο μποροῦσε ν' ἀναπτύξει τά γράμματα πού πέρασαν ἀπό μεγάλη δοκιμασία, ἀφοῦ ὁ κατακτητής μέ κάθε μέσο γύρεψε ν' ἀφανίσει τό λαό μας, νά τόν κάνει νά ξεχάσει ὅτι εἶχε δημιουργήσει, νά τόν φύξει στό σκοταδισμό, νά τοῦ συντρίψει τίς πνευματικές, ίστορικές, ἐθνικές καί ἡμικές του ἀρχές. Ἐτσι ἀνάμεσα στά σχολεῖα πού δημιουργήθηκαν τότε καί τό σχολεῖο τῆς Πυρσόγιαννης ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στήν Παιδεία τῶν Ἑλλήνων.

Τό σχολεῖο τῆς Πυρσόγιαννης ἀναπτύχθηκε γρηγορότερα ἀπό τ' ἄλλα σχολεῖα τῆς λεκάνης τοῦ Σαρανταπόρου. Ἡ ἀνέγερση τοῦ κτιρίου εἶχε τελειώσει πρίν ἀπό τό 1870 καί μέ τήν πρόσληψη τῶν ἀπαραιτήτων δασκάλων λειτούργησε ἀπό τότε ως Σχολαρχεῖο. Στήν τουρκοκρατία, ἀνάδειξε 15 δασκάλους, οἱ ὅποιοι πρόσφεραν ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στή διάδοση τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων σέ πολλά χωριά τῆς Ἡπείρου, στή Θεσσαλία καί στήν περιφέρεια Φλωρίνης. Δυστυχῶς ὅμως τό κτίριο κάηκε τό 1914 καί ἀπό τότε μέ τή μεσολάβηση τῶν πολέμων λειτούργησε ως Δημοτικό Σχολεῖο μέ περιορισμένο ἀριθμό διδασκάλων. Γιά τοῦτο οἱ ὑπηρεσίες πού πρόσφερε στά δύσκολα χρόνια τῆς τουρκικῆς κατοχῆς κοντεύουν νά λησμονηθοῦν, νά χαθοῦν καί τό σχολεῖο ἄρχισε νά μήν ἀναφέρεται πουθενά ἀπό ἐκείνους πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ίστορία τῆς Παιδείας μας.

Συγκέντρωσα ὅσες πληροφορίες μπόρεσα γιά τήν ὅλη δράση τοῦ σχολείου καί τῶν δασκάλων τῆς Πυρσόγιαννης καί τά καταχώρησα στήν παρακάτω ἐργασία μου γιατί πιστεύω πώς ἵερό μας χρέος εἶναι νά μήν ξεχνᾶμε τούς σταθμούς τῆς πατρίδας μας κατά τήν πορεία της, μιᾶς πορείας δημιουργικῆς, μεγάλης καί διδακτικῆς.

'Αθήνα, 'Απρίλης 1980

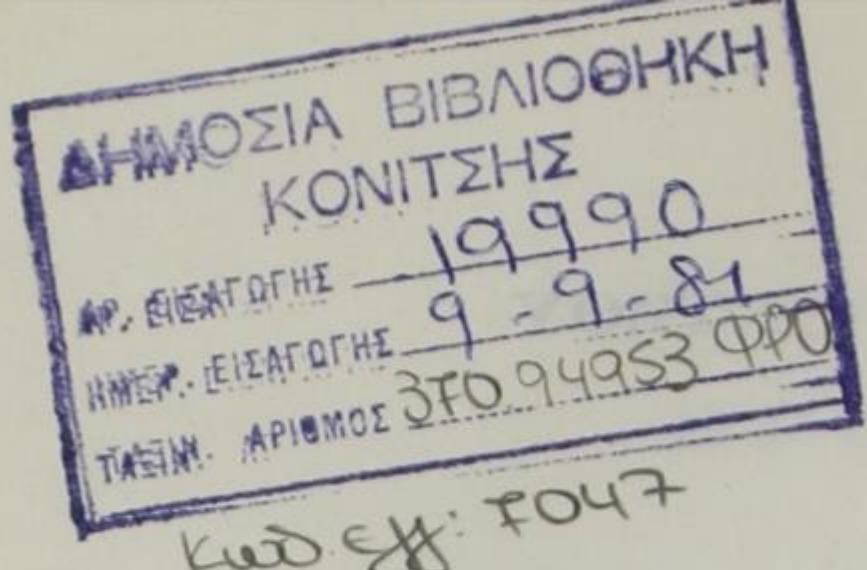
ΠΕΤΡΟΣ Ι. ΦΡΟΝΤΖΟΣ

ΠΕΤΡΟΥ Ι. ΦΡΟΝΤΖΟΥ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Καὶ οἱ Πυρσογιαννίτες Δάσκαλοι

ΑΘΗΝΑ 1980

**Η ΠΑΙΔΕΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ**

ΚΑΙ ΟΙ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΙΤΕΣ ΔΑΣΚΑΛΟΙ

Στό πόνημα τοῦ Περιοδικοῦ ἀρμολογίου «Μπλούκια», μετακινήσεις καὶ κτίσματα τῶν μαστόρων τῆς Πυρσόγιαννης (τεῦχος 2 Δεκέμβρη 1976) ἀναγράφεται μεταξύ τῶν ὄλλων γιά τὴν ὅλη δράση τους καὶ ἀπόσπασμα ἀπό σημείωμα τοῦ παιδαγωγοῦ Εὐριπίδη Σούρλα πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 1 τοῦ Περιοδικοῦ Κόνιτσα καὶ πεύ ἀναφέρεται στό Γιοφύρι τῆς Κόνιτσας καὶ στόν Πυρσογιαννίτη πρωτομάστορα, Ζιώγα Φρόντζο, πού τό κατασκεύασε καὶ στήν ἀπάντηση πού ἔδωσε στούς Τούρκους ἀξιωματούχους πού εἶχαν ὅριστεī νά παραλάβουν τό ἔργο μετά τὴν ἀποπεράτωσή του. Θαυμάζοντες οἱ Τούρκοι μηχανικοί, κατά τὸν Ε. Σούρλα ἐντεταλμένοι γιά τὴν παραλαβή τοῦ ἔργου, τὴν ἀρχιτεκτονική ἀρτιότητα τοῦ ἔργου καὶ τὴν ὅλη κατασκευή του, ρώτησαν τὸν πρωτομάστορα σέ ποιό πολυτεχνεῖο εἶχε σπουδάσει καὶ αὐτός δῆθεν ἀπάντησε κατά τὸν Ε. Σούρλα, ὅτι εἶχε σπουδάσει στό Πολυτεχνεῖο τῆς Κράτας τῆς Πυρσογιαννης. Οἱ Πυρσογιαννίτες ὅταν ἀναφέρουν στίς ὅμιλίες τους τὴν Κράτα πού

είναι ύψωμα πάνω από τό χωριό, γνωστή γιά τίς σκληρές γιά
χτίσιμο πέτρες και τίς συνδέουν μέ ενα πρόσωπο, ύπονοούν ενα
άτομο έντελως ἀγράμματο σάν πέτρα σκληρή και ἀπελέκητη.
Γι' αὐτό ὁ κ. Σούρλας στή μονογραφία του γιά τό Δημήτρη
Ζγολόμπη, τόν ἀναφέρει ως τελείως ἀγράμματο. 'Ο δημοσιο-
γράφος (τῶν Νέων τῶν Ἀθηνῶν) Κώστας Ρεσβάνης στήν ἔ-
ρευνά του ἀπό τήν Πυρσόγιαννη (Νέα 5 Αὔγουστου 1977),
γράφει: «Οἱ Πυρσογιαννίτες πού ἔφτασαν πρωτομάστοροι ώς
τήν Περσία καὶ Ἀφρική δέν ἔρανε οὔτε ἀνάγνωση καὶ γραφή.
Στό Γ' τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ἀρμολοΐ (σελ. 7) καὶ στό σημείω-
μα σχολεῖο στήν Πυρσόγιαννη ἀναφέρεται ὅτι ἀπό πωλητήριο
τοῦ μύλου τῆς ποταμιᾶς τοῦ ἔτους 1840 πού συμβάλλονται καὶ
15 γυναικεῖς δηλώνουν ὅτι ὅλες είναι ἀγράμματες. Τά παραπά-
νω μέ ἀναγκάζουν ν' ἀσχοληθῶ καὶ ἐγώ μέ τήν παιδεία τῆς Πυρ-
σόγιαννης καὶ μέ τούς δασκάλους της, κατά τούς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας γιατί οἱ παραπάνω πρωτομάστοροι ώς ὁ Ζιώγας
(Γιωργος) Φρόντζος καὶ ὁ Λάμπρος Μπέτσας καὶ λοιποί, ἔζη-
σαν καὶ ἔδρασαν καὶ πέθαναν ἐπί τουρκοκρατίας πρό τοῦ 1913
ὅταν ἐλευθερώθηκε ἡ Πυρσόγιαννη ἀπό τόν Τουρκικό ζυγό μα-
ζί μέ τά ἄλλα χωριά τῆς λεκάνης τοῦ Σαρανταπόρου (παραπό-
ταμον τοῦ Ἀώου) καὶ ἀποτέλεσαν ἀπό τότε τμῆμα τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ Κράτους, καὶ τίς ἐγκυλίους γνώσεις τους ἔμαιθαν ἐπί¹
τουρκοκρατίας ἀπό δασκάλους πού εἶχαν ἀναδειχθεῖ κατά τούς
δύσκολους τούτους χρόνους τῆς τουρκικῆς κατοχῆς.

Ἡ Πυρσόγιαννη πρέπει νά ἔπεσε στήν τουρκική κατοχή, περίπου κατά τό ἔτος 1430 ἀμέσως μετά τήν κατάληψη τῆς Κόνιτσας καί πρό τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ κατάληψη τῆς Κωνσταντινούπολεως ἔγινε, ὅπως εἶναι γνωστό ἀργότερα τό 1453. Μέτην ὑποδούλωση στούς Τούρκους ἔπεσε γενικά ἡ πνευματική στάθμη τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καί πουθενά σχεδόν, ἐκτός ἐλαχίστων ἔξαιρέσεων, δέ διδάσκονταν τά γράμματα. Ὁ πρῶτος Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος εἶχε παρατηρήσει ὅτι «οὗτο τῆς τῶν λόγων τέχνης ἀμελουμένης μή μόνον σοφίας κινδυνεύομεν στερηθῆναι καί μαθημάτων ἄλλα καί τήν φωνήν αὐτήν ἡμῶν ἀγνοῆσαι». Στό ἀπομακρυσμένο αὐτό χωριό τῆς Πίνδου μέ τούς κτηνοτρόφους καί μικρούς γεωργούς καί πρό τῆς ὑποδούλωσης δέν μποροῦσε νά γίνει λόγος γιά κάποια στοιχειώδη Παιδεία γιατί ἡ μακραίωνη παράδοση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ποτέ δέν θεωροῦσε τήν Παιδεία ώς ἀναγκαία προϋπόθεση καί καθῆκον γιά ἓνα καλό Χριστιανό (Ρουσᾶνος Παχώνιος 16ος αἰώνας). (Ἴστορία Ἑλληνικοῦ Ἐθνους τόμ. 10), ὥστε ἡ ὑποδούλωση δέν ἔφερε καμιά μεταβολή στήν πνευματική στάθμη τῶν κατοίκων τῆς Πυρσόγιαννης καί τῶν γύρω ὁρεινῶν συνοικισμῶν τῆς Πίνδου γιατί δέν ὑπῆρχε τότε παιδεία καί δέν δινόταν καμιά μόρφωση καί πρό τῆς ὑποδούλωσης πού ἡ Παιδεία περιοριζόταν στίς λίγες εὔπορες οίκογένειες τῶν μεγά-